

Lissabonfördraget

2010

Hur ändrar
fördraget
Europeiska
unionen?

© Europainformationen,
utrikesministeriet
123b/2010
Tredje reviderade upplagan

Tryck Edita Prima Oy, Helsingfors 2010

*Europeiska unionens medlemsländer undertecknade Lissabonfördraget i december 2007
i Portugals huvudstad. Fördraget trädde i kraft den 1 december 2009.*

*Syftet med Lissabonfördraget är att förenkla, förtydliga och effektivera unionens
beslutsfattande. Genom fördraget ändras EU-institutionernas roller, uppgifter och
sammansättningar så att de motsvarar den utvidgade unionens behov
i en globaliserad värld.*

*Fördraget har godkänts i alla medlemsstater enligt
ländernas egna konstitutionella regler.*

Hur ändrar Lissabonfördraget Europeiska unionen?

Lissabonfördraget undertecknades i Lissabon den 13 december 2007, nästan exakt två år innan det trädde i kraft den 1 december 2009.

I Finland godkände riksdagen den 11 juni 2008 med rösterna 151–27 regeringens proposition som innehåller en lag om sättande i kraft av fördraget. Republikens president ratificerade fördraget den 12 september 2008, varefter ratifikationsinstrumentet deponerades hos Republiken Italiens regering. Därefter beslutade republikens president om att utfärda ikraftträdandeförordningen den 27 november 2009.

Fördraget innehåller också bestämmelser som faller inom åländska lagtingets behörighet. Ålands lagting gav den 25 november 2009 sitt samtycke till att ikraftträdandelagen gällande fördraget träder i kraft i landskapet Åland till de delar fördraget faller inom landskapets behörighet.

Lissabonfördraget bereddes länge i unionen. Irland var det enda land som ordnade folkomröstning om godkännande av fördraget. Folkomröstningen hölls den 12 juni 2008. Fördraget förkastades då med 53,4 procent emot och 46,6 procent för. Trots att Irland förkastade fördraget ville man inte avstå från det i de övriga medlemsländerna, utan man började tillsammans söka en lösning på situationen.

Vid Europeiska rådet i juni 2009 enades medlemsländernas stats- och regeringschefer om rättsliga garantier avseende skattepolitik, rätt till liv, utbildning och familjeliv samt Irlands traditionella politik av militär neutralitet. Dessa frågor oroade det irländska folket.

EU-ledarnas beslut överensstämmer med Lissabonfördraget och krävde inte en ny ratificeringsomgång. Garantierna bifogas till protokollen till nästa anslutningsfördrag. En förklaring gavs också om arbetstagarnas rättigheter, socialpolitiken och andra frågor. Irland gav därtill en nationell förklaring.

Europeiska rådet hade redan i december 2008 som ett svar på läget i Irland kommit överens om att det, i enlighet med nödvändiga rättsliga förfaranden och under förutsättning att Lissabonfördraget träder i kraft, kommer att fattas ett beslut som innebär att kommissionen även fortsättningsvis omfattar en medborgare, dvs. kommissionär, från varje medlemsstat.

Irland höll en ny folkomröstning om Lissabonfördraget den 2 oktober 2009. Nu godkändes fördraget med rösterna 67,1 procent för och 32,9 procent emot. Irland deponerade sitt ratifikationsinstrument den 23 oktober 2009.

Tjeckien deponerade som sista medlemsland sitt ratifikationsinstrument den 13 november 2009.

Den här broschyren sammanfattar vad nytt Lissabonfördraget innebär för EU.

Lissabonfördragets innehåll

Genom Lissabonfördraget ändras fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, som byter namn till fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Genom fördraget förenas Europeiska gemenskapen och den union som upprättats genom fördraget om Europeiska unionen till en enda juridisk person.

Fördraget ger grundläggande och mänskliga rättigheter en starkare dimension inom unionen, bland annat genom att tillskriva unionens stadga om de grundläggande rättigheterna samma rättsliga värde som unionens fördrag och genom att göra det möjligt för unionen att ansluta sig till europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.

Syftet med reformerna är att modernisera unionens institutionella ram och att göra unionen effektivare, öppnare och mer demokratisk och att främja gott styre. Unionens beslutsprocess ska också bli enklare.

Europeiska rådet blir en institution med en permanent ordförande.

Unionen får en hög representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik, som är verksam i både rådet och kommissionen.

Europaparlamentet får en starkare ställning i unionens beslutsfattande.

Europeiska rådet enades vid sitt möte den 11 och 12 december 2008

Bakgrund till fördragsreformen

om att det, i enlighet med nödvändiga rättsliga förfaranden och under förutsättning att Lissabonfördraget träder i kraft, ska fattas ett beslut som innebär att kommissionen även fortsättningsvis omfattar en medborgare från varje medlemsstat.

Genom Lissabonfördraget fastställs principen om tilldelade befogenheter: befogenheter som inte har tilldelats unionen i grundfördragen tillfaller medlemsstaterna. Unionens befogenheter preciseras och förtydligas även i övrigt. Området för unionens befogenheter ändras genom att vissa nya politikområden tillförs och genom att befogenheterna vidareutvecklas.

Genom fördraget förenklas unionens lagstiftningsförfarande. Det så kallade ordinarie lagstiftningsförfarandet, som motsvarar det tidigare medbeslutandeförfarandet, blir huvudregeln i beslutsfattandet. Samtidigt utvidgar fördraget området för ärenden där rådet beslutar med kvalificerad majoritet i stället för med enhällighet.

Unionens olika politikområden utvecklas med tanke på framtida utmaningar. Fördraget innehåller de centrala och konkreta reformerna av EU:s verksamhet som man kom överens om i det konstitutionella fördraget som förkastades.

Lissabonfördraget fastställer dock inte några konstitutionella eller andra statsliknande egenskaper för EU, såsom de EU-symboler, hymnen och flaggan, vilka uppräknades i det konstitutionella fördraget.

Lissabonfördraget ersätter således inte EU-fördraget och EG-fördraget,

utan ändrar dem endast. På samma sätt har unionens grundläggande fördrag förnyats också tidigare. I det avseendet skiljer sig Lissabonfördraget från det konstitutionella fördraget.

Eftersom Lissabonfördraget är ett traditionellt ändringsfördrag, innehåller det endast nygjorda ändringar jämfört med de tidigare fördragen. Detta gör fördraget svårt att läsa: Lissabonfördraget måste läsas tillsammans med de tidigare grundfördragen.

På samma sätt som efter de tidigare fördragsreformerna sammanställs ett sammanslaget, så kallat konsoliderat fördrag av EU:s grundfördrag.

Lissabonfördraget gör EU mer effektivare, förstärker de demokratiska principerna vid beslutsfattandet och även medborgarnas grundrättsskydd.

De reformer som ingår i Lissabonfördraget började förberedas när medlemsstaterna 2001 hade beslutat att utveckla EU längre än vad som bestämdes i det föregående fördraget, Nicefördraget. Reformen bereddes till en början i EU:s framtidskonvent. Vid regeringskonferensen som avslutades 2004 godkände medlemsstaternas stats- och regeringschefer och utrikesministrar fördraget om upprättandet av en konstitution för Europa, eller det konstitutionella fördraget.

Avsikten var att detta fördrag skulle ersätta de grundläggande fördragen för EU och därmed förenkla fördragssystemet. Det konstitutionella fördraget skulle göra unionen mer demokratisk, effektivare och enhetligare i de yttre förbindelserna. Man vill förstärka medborgarnas grundrättsskydd genom att införliva Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna med fördraget.

Men i folkomröstningar i Frankrike och Nederländerna i maj-juni 2005 röstade dock en majoritet av medborgarna mot en ratificering av det konstitutionella fördraget.

I juni 2007 var EU:s konstitutionella fördrag uppe till behandling i Europeiska rådet. Rådet beslutade att man avstår från de så kallade konstitutionella egenskaperna i det konstitutionella fördraget. I stället för ett helt nytt grundfördrag beslutade man att ändra fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen genom att i dem ta in de reformer som motsvarar innehållet i det konstitutionella fördraget. Namnet på fördraget om upprättandet

De viktigaste reformerna

av Europeiska gemenskapen ändras till Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, för att bättre beskriva innehållet i fördraget.

De institutionella reformer som man kommit överens om vid regeringskonferensen 2004 – exempelvis nya röstregler som bestämmer maktförhållandet mellan medlemsstaterna i rådet, förstärkningen av Europeiska rådet och inrättandet av en ny ordförande-befattning för detta, effektiveringen av skötseln av de yttre förbindelserna och ökad makt för Europaparlamentet – beslutade man behålla.

I juni 2007 godkände Europeiska rådet ett detaljerat och omfattande mandat, och utifrån detta utarbetades av lösningen en fördragstext i regeringskonferensens snabba, tekniska grupp för juridiska experter.

Resultatet av arbetet presenterades för regeringscheferna i Lissabon den 19 oktober 2007. EU-ledarna bekräftade att det rådde politisk samstämmighet om innehållet, och den 13 december undertecknade medlemsländernas stats- och regeringschefer fördraget i Lissabon. För Finlands del undertecknades fördraget av statsminister Matti Vanhanen och utrikesminister Ilkka Kanerva.

• Unionen blir juridisk person

I och med det nya fördraget blir unionen en juridisk person och den nuvarande skillnaden i uppgifterna mellan Europeiska unionen och Europeiska gemenskapen försvinner.

Trots att reformen klarlägger hur EU representeras och bilden av EU utåt, innebär inte det faktum att unionen blir en juridisk person någon stor praktisk förändring i det nuvarande systemet. Europeiska gemenskapen är ju också i dag en juridisk person och den agerar inom ramen för gemenskapens befogenhet i internationella relationer (exempelvis inom handelspolitiken). Unionen endast ersätter gemenskapen i allt, och EU uppträder som en enhetlig helhet i de internationella relationerna. Lissabonfördraget gör det också möjligt för EU att ansluta sig till europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.

• En klarläggning av EU:s politik

Lissabonfördraget försöker skapa klarhet i EU:s nuvarande verktyg dvs. politik. Detta sker framför allt via befogenhetsfördelningen.

En av de viktigaste avsikterna med förnyandet av grundfördragen var att skapa klarhet i fördelningen av befogenheten mellan unionen och medlemsstaterna samt inom EU:s politikområden. Man ville göra det klart och tydligt på vilka områden unionen kan agera och vilken befogenhet den använder inom respektive område. Befogenhetsfördelningen moderniseras så att områden där unionen även tidigare agerat, exempelvis invandlingsfrågorna, blir gemensamma politikområden. Unionen har också agerat i många frågor som har anknytning till energipolitiken, men via sina andra politikområden; nu fastställs tydliga mål och en klar grund för dessa åtgärder.

Grundprincipen för maktfördelningen mellan EU och dess medlemsländer kommer fortsättningsvis att vara den så kallade *principen om överlåten befogenhet*. Enligt den verkar unionen även framöver inom gränserna för den befogenhet som medlemsstaterna uttryckligen givit den.

Egentliga innehållsmässiga ändringar i befogenhetsfördelningen mellan unionen och medlemsländerna görs emellertid i relativt liten omfattning. De största förändringarna gäller rättsliga och inrikes frågorna. Samtidigt kommer beslut i frågor som exempelvis

gäller straffrättsliga frågor och polisiärt samarbete i framtiden allt oftare att fattas med kvalificerad majoritet. På Storbritannien och Irland tillämpas även framöver vissa undantagsarrangemang.

● Lagstiftnings- arbetet effektiveras

Med tanke på EU:s verksamhet är det faktum att själva beslutsfattandet eller användningen av befogenheten blir effektivare en viktigare reform än klarläggandet av EU:s politik och dess instrument. Ett effektivare beslutsfattande är viktigt i en union som nu har 27 medlemsstater.

Det så kallade ordinarie lagstiftningsförfarandet, som motsvarar det tidigare medbeslutandeförfarandet, utvidgas att bli huvudregeln för unionens lagstiftningsarbete. Europeiska kommissionen ger fortsättningsvis förslag till rättsakter och rådet, som består av representanter för medlemsländernas regeringar, och Europaparlamentet är lagstiftare. När detta förfarande utvidgas till allt fler områden stärks Europaparlamentets roll som den andra lagstiftaren – vid sidan av rådet – i unionen.

Man har försökt att så långt som möjligt begränsa undantagen från denna princip och dessa gäller främst områden, där man inte heller för övrigt beslutar om åtgärder som kan jämföras med lagstiftning – såsom den gemen-

samma utrikes- och säkerhetspolitiken – eller som av politiska skäl är känsliga för medlemsstaterna och som man därför vill behålla inom området för specialförfaranden.

Lissabonfördraget utvidgar märkbart antalet beslut som kan fattas med kvalificerad majoritet i rådet. Kvalificerad majoritet kan tillämpas till exempel inom det straffrättsliga samarbetet, så att exempelvis effektiviteten i EU:s miljöpolitik kan stödjas också med straffrättsliga medel. Inom de flesta av dessa börjar man samtidigt tillämpa ovan nämnda ordinarie lagstiftningsförfarande. Detta effektiviserar unionens förmåga att fatta beslut.

Kravet på enhällighet bibehålls dock fortsättningsvis som huvudregel inom vissa områden: inom den indirekta beskattningen och delvis också inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och socialpolitiken.

Genom de effektivare beslutsreglerna och den tydligare befogenhetsfördelningen strävar Lissabonfördraget efter att respektera de befogenheter i många frågor som är viktiga för medlemsstaterna via beslutsfattandet. Till exempel blir handelspolitiken effektivare och unionens befogenhet utvidgas, för att handelspolitiken ska kunna svara på de förväntningar som ställs på den. Men samtidigt kan man dock under vissa förutsättningar tillämpa enhällighet i stället för kvalificerad majoritet i vissa frågor som berör handel med sociala tjänster och utbildnings- och hälsovårdstjänster. Inom vissa områden – där man annars skulle tillämpa kvalificerad majoritet – kan man dock också fortsättningsvis i vissa

BESLUT MED KVALIFICERAD MAJORITET I RÅDET (s.k. dubbel majoritet)

De flesta beslut kräver kvalificerad majoritet i EU:s ministerråd.

För kvalificerad majoritet krävs

- att ett beslut stöds av 55 procent av rådets medlemmar
- som representerar 65 procent av unionens befolkning
- att ett beslut stöds av minst 15 medlemsländer; för att blockera ett beslut krävs minst fyra medlemsländer.

Om ett förslag läggs fram av någon annan än kommissionen eller den höga representanten för unionens utrikes- och säkerhetspolitik,

uppstår kvalificerad majoritet om

- ett beslut stöds av 72 procent av rådets medlemmar
- som representerar minst 65 procent av unionens befolkning.

Reformen träder i kraft 2014.

frågor tillämpa enhällighet eller till och med underställa frågan behandling på regeringschefsnivå. Sådana ärenden finns till exempel inom rättsliga och inrikes frågor.

Europeiska unionens beslutsfattande och institutioner

EUROPEISKA RÅDET

- Toppmöte som består av stats- och regeringschefer och kommissionens ordförande.
- fastställer de allmänna politiska riktlinjerna för unionen och fattar beslut om de viktigaste utnämningarna
 - kan fatta rättsligt bindande beslut

Ordförande eller "president"

- Väljs av Europeiska rådet för en period av två och ett halvt år.
- för ordet vid Europeiska rådets möten och sörjer för konsekvensen i arbetet
 - försöker ena medlemsstaternas ståndpunkter

Hög representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik eller "utrikesminister"

- Utses av Europeiska rådet för en mandatperiod av fem år.
- ser till att unionens yttre förbindelser är konsekventa

EUROPEISKA KOMMISSIONEN

- Består av en kommissionär från varje medlemsland.
- lägger fram förslag till EU-lagar och övervakar att de efterföljs

Ordföranden

- Utses av Europeiska rådet för fem år i taget efter att Europaparlamentet gett sitt godkännande.
- deltar i Europeiska rådets arbete

- är ledamot av kommissionen och dess vice ordförande

- bereder dagordningen och för ordet i utrikesrådet

LAGSTIFTANDE MAKT

RÅDET

- Medlemsstaternas ministrar sammanträder i olika sammansättningar.
- stiftar lagar tillsammans med Europaparlamentet

Ordföranden

- Varje medlemsstat för ordet i tur och ordning under sex månaders perioder enligt en fastställd turordning (med undantag av rådet för utrikes frågor).

VERKSTÄLLANDE MAKT

EUROPAPARLAMENTET

- Ledamöterna väljs i direkta val för fem år.
- stiftar lagar tillsammans med rådet
 - godkänner valet av kommissionen och "utrikesministern"

Talmannen

- Väljs vid slutna omröstning för två och ett halvt år i taget.
- för ordet vid plenum

Medborgarna

väljer parlamentsledamöterna vart femte år.

Europeiska unionens domstol

Revisionsrätten

Europeiska centralbanken

● Stadgan om de grundläggande rättigheterna blir rättsligt bindande

Den viktigaste reformen med tanke på medborgarnas rättsskydd är att den så kallade stadgan om de grundläggande rättigheterna blir rättsligt bindande. Stadgan om de grundläggande rättigheterna utarbetades av det första konventet som sammanträdde 1999 och 2000. (Konventet som utarbetade stadgan fungerade senare som exempel när det konstitutionella fördraget började utarbetas.)

I Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna har för första gången samlats de medborgerliga, politiska, ekonomiska och sociala rättigheter som unionens medborgare och alla som bor inom EU har. Stadgan om de grundläggande rättigheterna anses vara världens modernaste förteckning över grundläggande rättigheter.

EU:s verksamhet har redan tidigare varit bunden av de grundläggande rättigheterna i unionen. I stadgan har man samlat de grundläggande rättigheter som EG-domstolen erkänt i sin rättspraxis redan under flera decennier. Stadgan om de grundläggande rättigheterna är bindande för unionens institutioner och medlemsländernas myndigheter när de tillämpar unionsrätten. I praktiken kan unionsmedborgarna i domstolarna åberopa stadgan om de grundläggande rättigheterna,

om en fråga har anknytning till unionsrätten. För Storbritanniens och Polens del har man dock kommit överens om specialarrangemang.

● Unionens institutioner och nya befattningar

Institutionernas roller, uppgifter och sammansättning ändras så att de bättre svarar mot utmaningarna i den utvidgade unionen.

Några av de viktigaste reformerna är att Europeiska rådet blir en officiell institution i unionen och att en ordförande utses för Europeiska rådet, att en post som hög representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik inrättas och att beslutsfattandet i rådet förnyas. Maktförhållandet mellan institutionerna påverkas också av den ovan nämnda utvidgningen av Europaparlamentets befogenheter som beslutsfattare.

I och med det nya fördraget blir Europeiska rådet eller det så kallade EU-toppmötet – där EU:s stats- och regeringschefer möts för att fatta beslut om de stora riktlinjerna för unionens verksamhet – officiellt en institution inom unionen.

Europeiska rådet fick en ordförande, den så kallade EU-presidenten, som utses för en period av två och ett halvt år i taget. Till denna befattning valdes **Herman Van Rompuy** från Belgien i november 2009.

Tidigare var regeringschefen i ord-

förändlandet – som byts ut med sex månaders mellanrum – ordförande för Europeiska rådet.

Europeiska rådet kommer inte heller framöver att vara lagstiftare, men kan fatta bindande beslut. Det erbjuder fortsättningsvis en möjlighet att lösa svåra frågor på hög nivå och drar upp de allmänna politiska riktlinjerna för EU.

Ministerrådet är EU:s viktigaste lagstiftare tillsammans med parlamentet. Den viktigaste reformen i rådets verksamhet är att man övergår från det tidigare röstviktningssystemet till så kallad dubbel majoritet. Det är ett tydligare och med tanke på beslutsfattandet effektivare system. När rådet fattar beslut med kvalificerad majoritet, måste ett beslut få stöd av 55 procent av medlemsländerna motsvarande minst 65 procent av EU:s befolkning. En medlemsstat av Finlands storlek kommer att ha lika stor relativ tyngd bland EU-länderna som nu. Europeiska rådet kom i juni 2007 överens om att ministerrådets nya omröstningsregler tas i användning först 2014.

Det blir inga förändringar avseende ordförandeskapet för ministerrådet, dvs. varje medlemsland har hand om ordförandeskapet i tur och ordning i halvt års tid. Ett undantag är då rådet för utrikesfrågor sammanträder. Denna sammansättning leds av den höga representanten för utrikes frågor och säkerhetspolitik dvs. EU:s så kallade utrikesminister. Till denna befattning valdes i november 2009 **Catherine Ashton** från Storbritannien.

EU:s höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik är också vice ordförande för kommissionen.

Representanten svarar i sista hand för att unionens alla utrikes frågor sköts konsekvent, för utrikes- och säkerhetspolitiken i anknytning till dessa och företräder EU på den internationella arenan. Tidigare leddes den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken av ordförandelandet.

Den höga representanten/kommissionens vice ordförande kommer att ha en plats både i kommissionen och i rådet, eftersom bägge spelar en roll när det gäller unionens yttre åtgärder. Tack vare att representanten har dessa "två hattar" kan EU uppträda utåt med större enighet. En europeisk avdelning för yttre åtgärder kommer att bistå den höga representanten/kommissionens vice ordförande vid uppfyllandet av mandatet.

Till EU:s utrikesfrågor i vidare omfattning hör också andra viktiga utrikesfrågor, till exempel handelspolitiken, utvecklingssamarbetet och de omfattande förbindelserna till tredje länder, vilka genomförs av andra kommissionärer.

I och med Lissabonfördraget kommer kommissionens 130 representationer runtom i världen att bli EU-delegationer. Dessa kommer att representera EU inom alla utrikes frågor och lyda under den europeiska avdelningen för yttre åtgärder.

Den höga representantens dubbla uppgifter och reformen som bygger på den europeiska avdelningen för yttre åtgärder är viktig för effektiviteten, konsekvensen och transparensen i EU:s utrikes frågor. Reformerna ger verkliga möjligheter att utveckla EU:s internationella roll.

Europaparlamentets makt kommer att öka i synnerhet som lagstiftare, men också som utövare av budgetmakten. Enligt Lissabonfördraget är det maximala antalet platser i parlamentet 751. Varje medlemsstat har minst 6 och högst 96 platser. Platserna fördelas mellan medlemsstaterna i förhållande till staternas folkmängd, dock så att de stora medlemsländerna får färre ledamöter i förhållande till folkmängden än de små.

● En stärkt roll för de nationella parlamenten

De nationella parlamentens ställning i unionens verksamhet och i synnerhet när det gäller tillgången till information om unionens verksamhet stärks. Den viktigaste ändringen är att parlamenten ges en särskild uppgift att övervaka tillämpningen av subsidiaritets- eller närhetsprincipen. För Finlands riksdag betyder det att den får en ny, direkt möjlighet att delta i kontrollen av tillämpningen av närhetsprincipen i beslutsfattandet i EU.

Enligt närhetsprincipen ska beslut fattas på rätt nivå och så nära medborgarna som möjligt. De nationella parlamenten kan lämna in anmärkningar till kommissionen, Europaparlamentet och rådet, om de anser att unionen i sin verksamhet bryter mot denna princip.

I Lissabonfördraget har de nationella parlamentens kontroll av närhets-

principen kompletterats till och med i jämförelse med det konstitutionella fördraget. Om parlamenten med enkel majoritet motsätter sig ett förslag till rättsakt, ska kommissionen se över sitt förslag. Kommissionen kan behålla

MANDATFÖRDELNINGEN I EUROPAPARLAMENTET ENLIGT LISSABONFÖRDRAGET

Tyskland	96
Frankrike	74
Storbritannien	73
Italien	73
Spanien	54
Polen	51
Rumänien	33
Nederländerna	26
Belgien	22
Tjeckiska republiken	22
Grekland	22
Ungern	22
Portugal	22
Sverige	20
Österrike	19
Bulgarien	18
Danmark	13
Slovakien	13
Finland	13
Irland	12
Litauen	12
Lettland	9
Slovenien	8
Estland	6
Cypern	6
Luxemburg	6
Malta	6

förslaget oförändrat, ändra det eller dra tillbaka det. Om kommissionen beslutar att behålla förslaget oförändrat, måste den ge motiveringar till det. Då granskar rådet och Europaparlamentet frågan innan lagförslaget behandlas.

Om 55 procent av medlemsländerna eller en enkel majoritet i Europaparlamentet anser att förslaget inte följer närhetsprincipen, avslutas behandlingen av förslaget.

● Demokrati, öppenhet och gott styre

Lissabonfördraget stärker på många sätt principerna för demokrati, öppenhet och gott styre i unionen.

Förutom att Europaparlamentets befogenheter förstärks har man också försökt förbättra förutsättningarna för deltagandedemokrati. Ett nytt sätt för påverkan som införts i fördraget är medborgarinitiativet. Förutsättningen för ett medborgarinitiativ är att minst en miljon EU-medborgare från flera medlemsländer undertecknar initiativet.

Vikten av öppenhet i beslutsfattandet och gott styre har i fördraget betonats bland annat genom att utöka institutionernas och organens skyldighet att ge information om sin verksamhet. I lagstiftningsarbetet ökar öppenheten framför allt i rådets verksamhet. Rådets sammanträden är offentliga när det överlägger och röstar om utkast till lagstiftningsakter.

PÅ VILKET SÄTT STÄRKS EUROPA-PARLAMENTETS STÄLLNING?

- Det ordinarie lagstiftningsförfarandet blir huvudregeln. Europaparlamentet blir lagstiftare på jämställd fot med rådet inom allt fler områden.
- Inom nästan 50 frågor övergår man till ordinarie lagstiftningsförfarande: inom t.ex. jordbrukspolitik, det straffrättsliga samarbetet, polissamarbetet.
- Parlamentets budgetmakt utvidgas att omfatta alla EU:s utgifter. Indelningen i så kallade obligatoriska och icke-obligatoriska utgifter slopas.
- Parlamentets befogenheter vid godkännandet av internationella avtal och exempelvis inom handelspolitiken utvidgas.
- Europeiska rådet ska beakta resultatet av Europaparlamentsvalet när det utser kommissionens ordförande. Ordföranden utses av parlamentet.

Europeiska avdelningen för yttre åtgärder

27 röster som
bildar en kör

Ioch med Lissabonfördraget får EU en ny hög representant för utrikes frågor eller en så kallad EU-utrikesminister. I denna befattning förenas uppgifterna för den tidigare utrikeskommissionären och tidigare höge representanten för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Att den höga representanten har dessa dubbla uppgifter förenklar EU-strukturerna, vilket överensstämmer med den allmänna andan i fördraget och också är ett steg mot det omtalade telefonnumret som bland andra USA:s president kan ringa vid behov.

Den nya höga representanten för utrikes frågor och säkerhetspolitik behöver en förvaltning för att kunna sköta sina uppgifter på ett effektivt sätt. I Lissabonfördraget sägs endast att en europeisk avdelning för yttre åtgärder ska inrättas, utan närmare detaljer.

Stommen för organisationen kommer att var de instanser som nu sköter de yttre åtgärderna: närmast kommissionens generaldirektorat för yttre förbindelser och rådets sekretariat. Detta grundar sig på fördraget där det sägs att avdelningen för yttre åtgärder ska bestå av tjänstemän från kommissionen, rådets generalsekretariat och utsänd personal från medlemsstaterna. Medlemsländerna kommer också framöver att spela en viktig roll inom de yttre åtgärderna.

Alla som på sina arbetsplatser varit med om organisationsreformer vet att det behövs förberedelser: personalfrågor, fördelning av arbetsuppgifter och finslipning av regler. Grovt taget gäller samma sak här.

Enligt Lissabonfördraget ska avdelningen för yttre åtgärder inrättas med ett beslut av rådet på förslag av den höga representanten, efter att rådet hört Europaparlamentet och fått kommissionens godkännande. Beslutet om att inrätta avdelningen ska fattas före slutet av april 2010.

Vilket är då syftet med den europeiska avdelningen för yttre åtgärder? Avsikten med organisationsreformen är att göra EU:s utrikespolitik mer effektiv och konsekvent.

EU är en ekonomisk makt och den största givaren av utvecklingsbistånd. Men har denna ekonomiska jätte en global ställning som motsvarar dess tyngd? De flesta svarar nej på frågan. Också i opinionsundersökningar efterlyses en tyngre och mer hörbar röst hos EU. Man vill att bruset från de 27 medlemsländernas utrikespolitik ska omvandlas till en enda kör.

För vissa har den gemensamma utrikespolitiken ett instrumentellt värde, den ses som en förlängning av den egna utrikespolitiken. För andra är det en trovärdighetsfråga: en större grupp ger bättre status. För en tredje grupp är det endast fråga om att i praktiken organisera samarbetet, och för en fjärde är det ett sätt att göra sin röst bättre hörd. Vissa har till och med en idealistisk inställning: det finns fler europeiska faktorer som förenar än

som skiljer åt och därför bör man uppträda tillsammans. Oavsett infallsvinkel hjälper det alla om utrikespolitiken på något sätt sköts gemensamt.

EU-skeptikerna kritiserar den europeiska avdelningen för yttre åtgärder för att den tar över de uppgifter som utrikesministerierna i medlemsländerna har. Så kommer det inte att bli. Hur arbetsfördelningen i praktiken fungerar kommer säkert att granskas på medellång och lång sikt. Avsikten är att den höga representanten med sina dubbla uppgifter och avdelningen för yttre åtgärder ska ge mer energi åt utrikespolitiken – dvs. komplettera, inte ersätta denna.

Mer information:

Publikationsredaktör Päivi Toivanen
Europainformationen
utrikesministeriet
tfn (09) 1605 5846

Europainformationens
regioninformatörer i landskapen
tfn 010-3456 700

Internetkällor:

www.eurooppatiedotus.fi
Utrikesministeriets
Europainformations webbplats

www.valtioneuvosto.fi/eu/sv.jsp
Statsrådets webbsidor om
Europeiska unionen

<http://www.consilium.europa.eu>
Europeiska unionens råds webbsidor

Vad innebär den europeiska avdelningen för yttre åtgärder i praktiken?

Som det mest konkreta exemplet kan nämnas de kommande EU-delegationerna, som ersätter kommissionens representationer. Det finns antagligen en hel mängd länder där inget EU-land har en representation och det finns ännu fler länder där ett land har en representation, medan många andra är orepresenterade. EU:s över 130 delegationer kan vara till hjälp. För Finlands del betyder det till exempel att Finlands närvaro i världen stärks. På längre sikt är detta också till nytta för tillfälliga resenärer.

När man ser till politiken kan avdelningen för yttre åtgärder liknas vid en megafon: Man kan ropa ut sitt budskap med den. Men innan man ropar måste man diskutera vad man ska ropa. EU:s avdelning för yttre åtgärder kommer således redan genom sin blotta existens att uppmuntra till ett gemensamt tillvägagångssätt i frågor som gäller de yttre åtgärderna. Den nya höga representanten och avdelningen för yttre åtgärder ger en efterlängtd tyngd åt utrikespolitiken.

Den europeiska avdelningen för yttre åtgärder kommer inte att representera ett enskilt medlemslands infallsvinkel, utan allas. Det är till fördel för ett litet land. Därför har Finland förespråkat en så stark roll blir som möjligt för den.

Kommissionärskandidaterna (12/2009) och deras ansvarsområden

- Joaquín ALMUNIA: konkurrens; vice ordförande.
- László ANDOR: sysselsättning, socialpolitik och inkludering.
- Catherine ASHTON: unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik; vice ordförande.
- Michel BARNIER: inre marknaden och tjänster.
- Dacian CIOLOS: jordbruk och landsbygdsutveckling.
- John DALLI: hälsa och konsumentpolitik.
- Maria DAMANAKI: havsfrågor och fiske.
- Karel DE GUCHT: handel.
- Štefan FÜLE: utvidgning och grannskapspolitik.*
- Johannes HAHN: regionalpolitik.
- Connie HEDEGAARD: klimatfrågor.
- Maire GEORGHEGAN-QUINN: forskning och innovation.
- Kristalina GEORGIEVA: internationellt samarbete, humanitärt bistånd och krishantering.*
- Siim KALLAS: transport; vice ordförande.
- Neelie KROES: digital dagordning; vice ordförande.
- Janusz LEWANDOWSKI: budget och ekonomisk planering.
- Cecilia MALMSTRÖM: inrikes frågor.
- Günter OETTINGER: energi.
- Andris PIEBALGS: utvecklingsbistånd.*
- Janez POTOČNIK: miljö.
- Viviane REDING: rättvisa, grundläggande rättigheter och medborgarskap; vice ordförande.
- Olli REHN: ekonomiska och monetära frågor.
- Maroš ŠEFČOVIČ: kontakter mellan institutionerna och administration; vice ordförande.
- Algirdas ŠEMETA: skatter och tullar, revision och bedrägeribekämpning.
- Antonio TAJANI: näringsliv och företagande; vice ordförande.
- Androulla VASSILIOU: utbildning, kultur, flerspråkighet och ungdom.

* I nära samarbete med den höga representanten/vice ordföranden i enlighet med grundfördragen.

När Europaparlamentet har fastställt kommissionens sammansättning finns den på Europeiska kommissionens webbplats: <http://ec.europa.eu>

Klimat- och miljöperspektivet är en av utgångspunkterna också inom EU:s utrikes- och försvarspolitik

Alexander Stubb

Utrikesminister

Lissabonfördraget ger bättre förutsättningar för skötseln av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik på ett mer sammanhållet sätt och unionen får en hög representant. Betyder det att färre utrikesfrågor ska skötas på nationell nivå och minskar det riksdagens eller den finländska utrikesministrarnas betydelse?

– Nej, den minskar inte, utan snarare ökar. När EU talar med en röst och blir en global aktör att räkna med, har också lilla Finland stora påverkningsmöjligheter. Ju mer av samarbetet som bedrivs enbart mellan regeringarna, dess mer styrs samarbetet av de stora länderna. När besluten om EU:s gemensamma utrikespolitik nu fattas av EU:s institutioner, hörs Finlands röst bättre. Vår ställning förstärks alltså i och med Lissabonfördraget, om vi bara kan utnyttja möjligheten.

Vad betyder det att man inrättar en europeisk avdelning för yttre åtgärder och att kommissionens representationer omvandlas till EU-delegationer? Kommer Finlands ambassader att få ändrade uppgifter?

– Den europeiska avdelningen för yttre åtgärder stärker EU:s gemensamma utrikespolitik genom att samla alla uppgifter gällande de yttre åtgärderna under ett tak. Att kommissionens representationer blir EU-delegationer ingår i denna reform. EU har i dag det största nätet av representationer i världen. Inte en enda nationalstat har lika många representationer runtom i världen. När Finland blir sammanlänkat

med EU-delegationerna öppnar det enormt med nya möjligheter och vi får information om länder där vi inte har någon representation. Men under de allra närmaste åren kommer reformen inte att påverka våra ambassader, utan bland annat visumärenden och konsulära frågor sköter vi själva eller i samarbete med något annat EU-land, på samma sätt som tidigare.

Den nya höga representanten och den europeiska avdelningen för yttre åtgärder medför nya möjligheter – hur stärker det i praktiken Europas röst i världen?

– Den höga representanten och "EU:s utrikesministerium" för samman Europeiska kommissionens och medlemsstaternas sakkunskap, vilket avsevärt effektiviserar beredningen av EU:s utrikespolitik. Den höga representanten och den europeiska avdelningen för yttre åtgärder är inte de enda språkrören för EU. Medborgardebatten kommer säkert också att aktiveras då Europaparlamentet med ny energi följer upp utformningen av EU:s utrikespolitik. Europaparlamentets ledamöter besöker ofta områden som berörs av EU:s utrikespolitik, till exempel områden där EU genomför krishanteringsinsatser. Uppföljningen av EU:s utrikespolitik kommer att vara en utmaning också för ledamöterna i de nationella parlamenten.

Det sägs ofta att Europeiska unionen använder s.k. soft power. Vad betyder det inom utrikespolitiken?

– Under de gångna tio åren har detta uttryckligen gällt den internationella krishantering som EU utvecklat, och med vilken EU strävar efter att på lång sikt återställa lugnet i krishärदार på olika håll i världen (Mellanöstern, Afghanistan, Georgien, Somalia och så vidare). EU är inte primärt en militär aktör, men till vårt förfogande har vi världens effektivaste samling civila instrument som kan stödja en fredlig utveckling. Dessa instrument är bland annat utvecklingssamarbete och stöd för demokratiutveckling och förstärkning av de mänskliga rättigheterna. Merparten av EU:s tjugotal krishanteringsinsatser har uttryckligen varit civila insatser.

Inom EU:s gemensamma krishantering har man på sistone gjort snabba framsteg. Påverkar Lissabonfördraget de framtida prioriteringarna av utvecklingen? Vilka slag av konkreta uppgifter kommer Finland eventuellt att få?

– Lissabonfördraget för med sig mycket nytt som gör EU enhetligare och förbättrar dess förmåga att agera i kris-situationer. Förutom krishantering betonar fördraget allt mer också vikten av EU:s egen säkerhet och försvar. För det första förbinder sig medlemsstaterna att bistå varandra om de utsätts för ett väpnat angrepp. För det andra betonar fördraget det solidariska ansvaret om länderna drabbas av en naturkatastrof eller en annan kris. Detta höjer också finländarnas säkerhet.

– Samtidigt utvecklas EU:s institutioner. Den europeiska avdelningen för

yttre åtgärder, som ansvarar också för säkerhetspolitiken, förtydligar beslutsfattandet inom utrikes- och säkerhetspolitiken. Enligt Lissabonfördraget blir det också möjligt för de medlemsstater som vill gå längre än de övriga i försvarssamarbetet, att göra det. En möjlighet är det permanenta strukturerade samarbetet, som gör att de befintliga resurserna, till exempel EU:s stridsavdelningar, kan vidareutvecklas. I detta samarbete vill också Finland vara med.

I Finland har betydelsen av den så kallade säkerhetsgarantiklausulen, dvs. skyldigheten till militärt bistånd mellan medlemsstaterna, utretts. Hur anknyter den till helheten där man å ena sidan strävar efter att förstärka trovärdigheten i unionens militära krishantering, medan ett stort medlemsland, Frankrike, å andra sidan stärker sitt samarbete med Nato?

– Säkerhetsgarantiklausulen är viktig som en hörnsten för enhetligheten och solidariteten inom EU. Detta är en naturlig utvecklingstrend eftersom medlemsstaterna använder samma trupper både för krishantering och regionalt försvar. En förstärkning av EU:s krishanteringsförmåga förbättrar också försvarets trovärdighet. Vi har framhållit att säkerhetsgarantiklausulen är lika förpliktande för alla EU-länder.

– Samma krishanteringstrupper används både i EU:s och Natos insatser. Det är viktigt att EU och Nato bedriver ett så nära och effektivt samarbete som möjligt. Att Frankrike på nytt går med i Natos stabsfunktioner är ett viktigt

steg, som gynnar både EU och Nato.

Vilka är EU:s största utrikespolitiska utmaningar under de närmaste åren?

– Den första utmaningen är att få alla medlemsländer att inse att deras åsikter förs bäst ut i världen när EU talar med en röst. Den andra utmaningen är omvälvningen inom EU:s utrikes- och försvarspolitik. Nu fokuserar man mer på exempelvis klimat- och miljöfrågor, invandring och bekämpning av terrorismen. Det traditionella kollektiva försvaret får inte lika stor uppmärksamhet. Detta är utgångspunkten för EU:s egen försvarsdimension.

När EU talar med en röst blir gemenslaget störst åtminstone inom utrikespolitiken. Men hur står det till på andra områden inom EU?

– Detta har kanske inte varit EU:s starkaste sida. Men nu försöker man få en ändring till stånd inom alla politikområden. Europeiska rådets nya permanenta ordförande kommer med sin tysta diplomati att uttryckligen sträva efter mer samstämmighet inom unionens olika politikområden. Globaliseringen gör att det inte längre är så stor skillnad mellan utrikes- och inrikespolitik. Flexibilitet har alltid varit EU:s styrka. Förhoppningsvis kommer nu EU:s olika instanser att dra allt mer åt samma håll för att öka effektiviteten och samstämmigheten. För detta behövs också mer direkt stöd av medborgarna.

Lissabonfördraget: äntligen effektiveras unionens verksamhet

Astrid Thors

Migrations- och Europaminister

Lissabonfördragets ikraftträdande har varit en lång process. Reformprocesserna har vanligen varit långa och den här gången pågick arbetet hela 2000-talet. Processen omfattade två förhandlingsomgångar mellan regeringarna och flera folkomröstningar innan fördraget slutligen trädde i kraft.

Vad blir bättre genom Lissabonfördraget och hur syns det utåt?

Målet för reformen av fördragen var att göra unionens verksamhet effektivare. De rätt komplicerade regler som används när medlemsstaterna röstar i ministerrådet förtydligas en aning – visserligen efter en övergångsperiod. Framöver räcker kvalificerad majoritet inom fler områden, vilket gör det avsevärt lättare att komma fram till beslut, när det inte krävs att alla medlemsstater ställer sig bakom ett förslag. För bestämmelser gällande den fria rörligheten krävs inte längre enhällighet, som ett exempel. Däremot kommer skattebesluten fortsättningsvis att vara svåra. Jag hoppas att detta inte snedvrider beslutsmetoderna inom EU, trots att det är lättare att besluta om handel med utsläppsrätter för koldioxid (majoritetsbeslut) än till exempel om en koldioxidskatt (enhällighet).

För det första förtydligar Lissabonfördraget unionens verksamhet. Den så kallade pelarindelningen slopas. Skillnaderna mellan gemenskapsfrågorna som tidigare hörde till den första pelaren, den gemensamma utrikes-

och säkerhetspolitiken under den andra pelaren och samarbetet inom polisiära och rättsliga frågor under den tredje pelaren försvinner, trots att den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken fortsatt grundar sig på mellanstatligt samarbete.

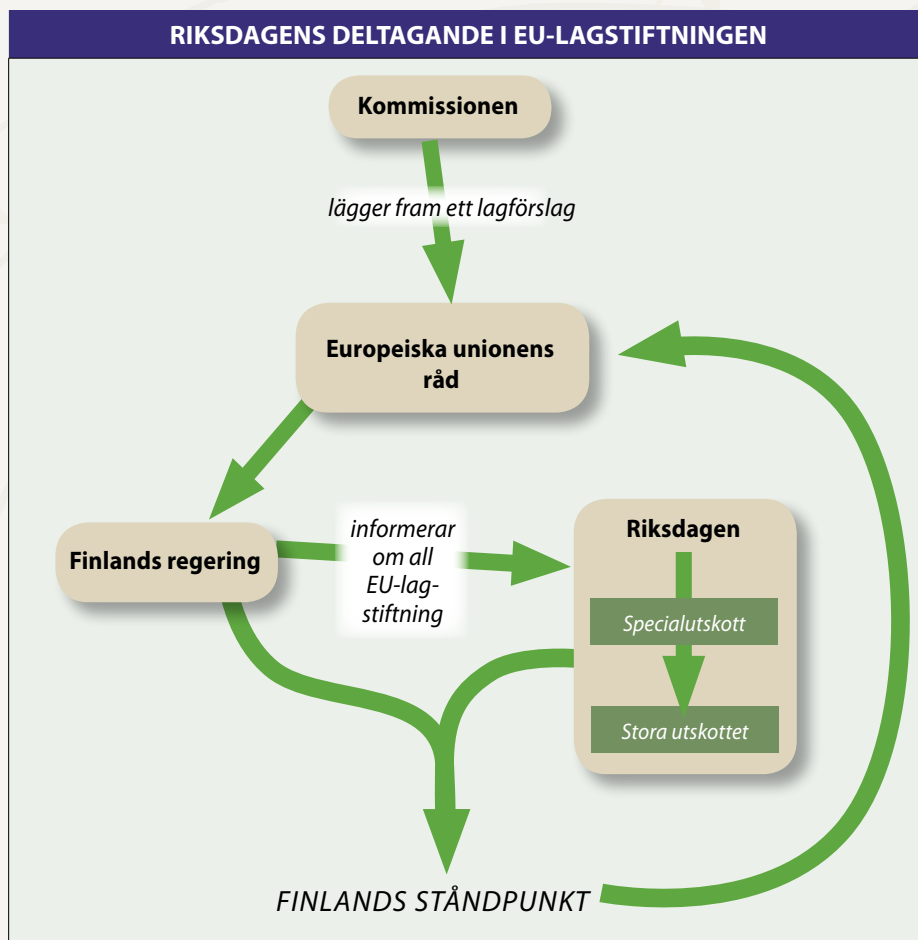
Lissabonfördragets ikraftträdande betyder också att demokratin stärks och öppenheten ökar i unionens verksamhet. Europaparlamentet, som representerar medborgarna och väljs vid direkta val, blir starkare och blir i allt fler frågor jämbördig lagstiftare med rådet. Också de nationella parlamenten får utökade möjligheter att påverka unionens beslutsfattande då de får handlingar direkt av institutionerna, och kan övervaka att subsidiaritetsprincipen genomförs i unionen. Fördraget innehåller också en rättslig grund för att anta enhetliga förvaltningsbestämmelser för alla institutioner, organ och byråer. En sådan förvaltningslag skulle hjälpa till att eliminera skillnaderna i de regelverk som tillämpas i olika institutioner och byråer och framhäva betydelsen av principerna för god förvaltning. En förvaltningsstadga skulle ge oss en ny möjlighet att bekämpa korruptionen, vilket faktiskt behövs inom hela EU.

En av de mest betydande ändringar Lissabonfördraget hämtar med sig är att de grundläggande rättigheternas ställning stärks. Stadgan om de grundläggande rättigheterna får samma status som grundfördragen, vilket ökar åtagandet hos unionen och medlems-

staterna att förbinda sig till att garantera de grundläggande rättigheter som fastställs där. I och med fördragsreformen kan unionen också ansluta sig till europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. Medborgarna får också ett bättre skydd mot EU!

När unionens verksamhet utvecklats har det blivit nödvändigt att tänka på hur de enskilda politikområdena ska utvecklas. Detta gäller den ovan nämnda gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken liksom rättsliga och inrikes frågor. Fördraget innehåller också nya rättsliga grunder enligt vilka unionen kan arbeta. Själv anser jag det vara synnerligen viktigt att vi samtidigt i EU:s yttre förbindelser kan skapa lagliga kanaler för invandring och främja utvecklingen i invandrarernas hemländer. Nu måste vi arbeta för stabila yttre förbindelser.

Förnyelsen av institutionerna syftar också till att effektivisera unionens verksamhet. Europeiska rådet blir en officiell institution, som får en ordförande som utses för en period av två och ett halvt år i taget. Jag tror att Herman Van Rompuy blir en person som kommer att förstå EU:s väsen väl: ingen är i majoritet och majoriteten kan inte undertrycka minoriteterna.

Behandlingen av EU-ärenden i Finland beskrivs närmare bland annat i Europainformationens bok EU-basfakta, www.eurooppatiedotus.fi >publikationer.

EU:s nya ledare,
till höger
**Catherine
Ashton,**
nedan
**Herman
Van Rompuy.**

Foto:
Europa-
parlamentet
och Europeiska
unionens råd

*Den höga representanten
för utrikes frågor och
säkerhetspolitik*

Vid utnämningen av den höga representanten ska Europaparlamentet höras, eftersom representanten är ledamot av kommissionen och Europaparlamentet godkänner kommissionsledamöterna. Den höga representantens mandatperiod inleddes den 1 december 2009 då Lissabonfördraget trädde i kraft. Mandatperioden är lika lång som för den kommission där den höga representanten är vice ordförande.

Den höga representanten leder unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, och kommer att bygga upp unionens avdelning för yttre åtgärder. Kommissionens representationer kommer att bli EU-delegationer. De anställda vid delegationerna ska komma från alla medlemsländer, kommissionen och rådets generalsekretariat.

Som en del av utnämningsspaketet utnämndes **José Manuel Barroso** från Portugal till kommissionens ordförande för en andra mandatperiod, medan **Jerzy Buzek** från Polen valdes till Europaparlamentets talman.

EU-ländernas ledare valde enhälligt **Herman Van Rompuy**, som varit premiärminister i Belgien, till Europeiska rådets första permanenta ordförande eller "EU-president". Till hög representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik eller "EU-utrikesminister" valdes **Catherine Ashton** från Storbritannien, som har varit EU:s handelskommissionär. Utnämningarna bereddades hösten 2009 under ledning av EU:s ordförande-land Sverige.

*Europeiska rådets
permanenta ordförande*

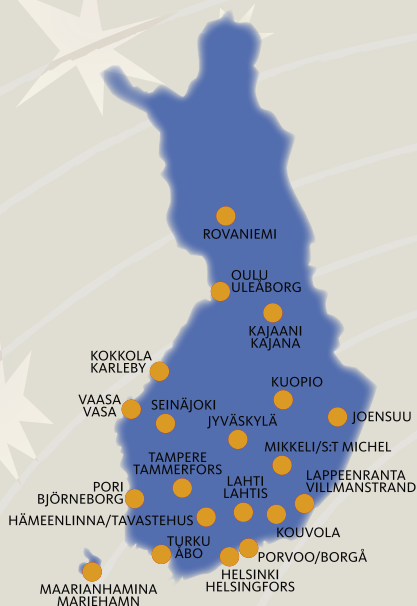
Mandatperioden för Europeiska rådets ordförande, "EU-presidenten", är två och ett halvt år, som kan förnyas en gång. Ordföranden leder Europeiska rådets arbete och driver det framåt samt jämkar mellan medlemsländernas ståndpunkter. Befattningen skapar kontinuitet i Europeiska rådets verksamhet.

Ordförandens roll kommer att utformas enligt den första tjänsteinnehavarens verksamhet.

**EU:s nya "president"
och "utrikesminister"**

EUROPAINFORMATIONENS KUNDSERVICE I LANDSKAPEN

Riksomfattande servicetelefon
010 345 6700

Björneborg, Satakunta

010 345 6610

Borgå, Östra Nyland

010 345 6260

Helsingfors, Nyland, riksdagens Lilla parlament

(09) 700 1531

Joensuu, Norra Karelen

010 345 6470

Jyväskylä, Mellersta Finland

010 345 6350

Kajana, Kajanaland

010 345 6310

Karleby, Mellersta Österbotten

010 345 6330

Kouvola, Kymmenedalen

010 345 6370

Kuopio, Norra Savolax

010 345 6530

Lahtis, Päijänne-Tavastland

010 345 6570

Mariehamn, Åland, Ämbetshuset

010 345 6250

Rovaniemi, Lappland

010 345 6410

Seinäjoki, Södra Österbotten, Matkakeskus

010 345 6230

S:t Michel, Södra Savolax

010 345 6430

Tammerfors, Birkaland

010 345 6450

Tavastehus, Egentliga Tavastland

010 345 6270

Uleåborg, Norra Österbotten

010 345 6510

Vasa, Österbotten

010 345 6550

Villmanstrand, Södra Karelen

010 345 6210

Åbo, Egentliga Finland

010 345 6630

europedirect.europa.eu

Redaktion Päivi Toivanen, utrikesministeriet

Illustrationer och layout Mika Launis

Översättning Christina Tallberg

123b|2010

Tredje reviderade upplagan

eurooppatiedotus.fi
e u r o p a i n f o r m a t i o n e n